

# Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N<sup>o</sup> 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller

Mr RENÉ VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Lange Leemstraat, 99, Antwerpen

## PROF. J. P. HAESAERT EN DE WIJSBEGEERTE VAN HET RECHT

In de laatste tijden verschenen talrijke bijdragen tot de wijsbegeerte van het recht van de hand van Prof. Haesaert. Onder de bijzonderste vernoemen wij : « Notion du droit Positif » (Archives de Philosophie du droit et de sociologie juridique 1932 bl. 447), Contingences et Régularités du droit positif (Werken uitgegeven door de Faculteit van Wijsbegeerte en Letteren te Gent 1933), « Analyse du cas juridique » (Revue Internationale de la théorie du droit n<sup>o</sup> 1 1934), « La Forme et le Fond du Juridique » (Revue de Droit Belge 1930-35 bl. 237) en Fondement du droit Naturel (Archives de Ph. du dr. et de Soc. Jur. 1933 bl. 216). Wij hebben het hier vooral over de vier eerste werken alhoewel het laatste op menig punt de vier eersten tot toelichting kan dienen.

Dat Prof. Haesaert een overtuigd voorvechter is van de sociologie zal wel aan niemand onbekend zijn en dit valt ook dadelijk op in zijn schriften. Het vertrekpunt ligt op sociologisch terrein en blijkt klaar uit de bepaling van het stellig recht die aan den oorsprong ligt der navorschingen in beide studiën besloten : « Le droit est une organisation fonctionnelle de systèmes sociaux, reconnue comme obligatoire et qui se manifeste par un pouvoir d'agir et une obligation de subir dans le cadre du système envisagé ».

De kern der bepaling ligt in de erkenning. De erkenning is de eenige bron van het recht, zij maakt van een orde de rechtskundige orde, het recht, en zoolang deze erkenning niet bestaat of ten minste

niet aanzien wordt als bestaande kan er van geest recht sprake zijn.

Wat overigens tot de rechtsorde wordt verheven is niet het vrije individuele dat verreweg — getuige Bergson — het grootste deel van het menselijke uitmaakt maar het sociale systeem. Het sociaal systeem wordt uitsluitend gevestigd op de in kontakt staande handelingen, het eenige wat de mensch kan socialiseeren. Tegenover het vrije ik komt het systeem te staan dat zich onder dwang ontwikkelt volgens een zekere bestaansreden.

Hieruit blijkt dat de verschillende theoriën over vorm en stof van het juridische door Prof. Haesaert fel gehekelde worden en verworpen. Voor hem ligt de stof in de ordonnanceering van menselijke synergiën, terwijl de vorm bestaat in een correlatieve houding van autoriteit, in spontane werking, en van onderwerping, oorspronkelijk aan de macht gebonden maar evolueerende naar zekere reflexen. Tot daar de praetexte van het recht.

Maar de sociologie strekt nog verder : in de rechtstextuur zelf is het sociologisch materiaal opgeslorpt als stof maar niet te verwarren met de zuivere rechtstheorie. De eerste vereischte van elk rechtskundig onderzoek is een onderscheid tusschen stof en vorm. Het materiaal van het zuivere recht, van het formeele, ligt in de wetten en de rechtspraak voor zoover deze laatste ontdaan is van de feiten die zij te regelen heeft. Dergelijk onderscheid is in talrijke gevallen moeilijk (zou de overgang van den bekenden regel van Loysel « témoins passent

lettres » tot art. 1341 § 1 B. W. wel tot de rechts-geschiedenis en niet tot de sociale geschiedenis behooren zooals Prof. Haesaert het beweert ?) en het beste bewijs ervan is dat de meeste schrijvers over rechtsgeschiedenis een verdeeling volgens het sociale aannemen en dat Josserand meent het nieuwe recht te zien in den socialen vooruitgang die de aloude théorie der verbintenissen heeft omgewoeld.

Indien men aldus spreekt van het recht in den gemeenen zin van het woord, mag ons niet ontsnappen dat zulk recht afhankelijk is van een onmeetbaar sociaal domein.

De vraag blijft open of er in het zuiver rechts-domein een zekere regelmatigheid en bestendigheid te vinden is, of indien hier ook aan het betrekkelijke het imperium toekomt of in welke mate beide stelsels kunnen verrechtvaardigd worden.

Daartoe is het noodig te onderscheiden tusschen de inwendige regelmatigheid zooals deze welke de bestaansreden van verkoop en de verhoudingen van koper en verkoper doen ontstaan en de inwendige of formeele regelmatigheid zooals deze welke voort-spruit uit het gebruik: een verkoop kan namelijk geschieden door eenvoudige toestemming, door traditio of door inbezitneming.

#### I. — *De grondregelmatigheid.*

Geen samenbestaande regelmatigheid — t. t. z. waar de gebonden fenomenen nevens elkander bestaan — is te ontwaren in het recht.

Het toevallige beheerscht het stemmen der wetten, getuigen de wet op de lijkenverbranding, de talloze wetten die vervallen bij het einde van de legislatuur. Anderzijds zal de rechtspraak in zelfden of tegenovergestelden zin de wetten uitlokken en ziet men meer en meer de na-aping van de eene wetgeving door de andere.

De rechtspraak is niet beter bedeed. Alhoewel zij vastkleeft aan het stelsel van het voorgaande, zullen de wisselvalligheden van haar orakels nopens den verkoop op crediet nog wel in ieders geheugen liggen om het onzekere en onwrikbare van hare beslissingen te begrijpen. En daarbij, wij voegen het er graag aan toe, omdat het ons dunkens een rake opmerking is, een procedure tot in verbreking veronderstelt groote financiële middelen.

Wat de opvolging betreft — t. t. z. waar de gebonden fenomenen op elkander volgen — wijst reeds de verscheidenheid van oorsprong op een verscheidenheid van instellingen.

Ten andere de wetten zijn wispelturig: de echtscheiding in Frankrijk kent een bewogen geschiedenis, het wetboek van Napoleon dat het formalisme afwijst, werd totaal gewijzigd door de hypothécaire wet die het formalisme terug invoerde. En wat te zeggen van de huidige regeling der maat-

schappijen, der verhandelbare titels, der handelsregisters, der overdrachten van onroerende goederen, der hypotheeken op schepen en der scheiding van goederen!

Verder wordt het recht tegenwoordig beheerscht door tegenstrijdige tendenzen: socialisme en individualisme, vrijheid en dwang.

Indien men van het geheele naar elk afzonderlijk systeem overgaat bestatigt men dezelfde verscheidenheid en gemis aan samenhang. De goede trouw wordt als algemeen vermoeden aangenomen en nochtans stelt art. 918 van het B. W. een vermoeden juris et de jure van bedrog. Zie nog de schrille tegenstrijdigheid van art. 1599 B. W. tegenover art. 132 en 136 B. W.

Eigenaardig is het incidenteele waardoor sommige nietbedoelde instellingen, door andersgerichte veranderingen worden aangetast: de veranderingen van de bekwaamheid der gehuwde vrouwen heeft een vermeerdering van bekwaamheid van den minderjarige voor gevolg gehad, alhoewel beide instellingen van verschillenden aard zijn.

Indien wij den wetgever verlaten en de rechtspraak gaan raadplegen, staan wij voor hetzelfde gebrek aan vaste regelen en leidende beginselen, voor hetzelfde empirisme, zelfde textverkrachting en inwendige tegenstrijdigheden en meerdere andere wisselvalligheden. En indien men de redenen van twee uiteenlopende of tegenstrijdige beslissingen wikt en weegt dan zal het opvallen dat zoowel in de eene als in de andere richting grond lag voor besluiten. Men zou geneigd zijn toe te geven dat beiden gelijk hebben om tot de overtuiging te komen dat de beweegreden der beslissing buiten de recht-gelijnde logica te zoeken is.

De beweegredenen zijn soms moeilijk te vinden. Waaraan is het toe te schrijven dat de adoptatie van een natuurlijk kind eerst door het Fransch verbrekingshof werd aangenomen (1841) dan verworpen (1843) om eindelijk definitief aanvaard te worden (1846)?

Dikwijls is de oorzaak te zoeken in de persoonlijke prestige van een of ander lid der rechtsorde, in een nieuwe wet, in andere rechtsmachten, in de opinie, in de politiek, in de reactie tegenover de sociale gevolgen van een vorige beslissing waarvan de lotgevallen der rechtspraak in zake geldigheid van de goudclausule ons een treffend voorbeeld geven.

Elders wordt de waardeering aan den rechter overgelaten, maar zelfs daar waar hem niet uitdrukkelijk deze macht werd gegeven, is men nochtans verplicht te bestatigen dat in laatsten aanleg de bron der beslissing bij den rechter berust, hetgeen ons ver afleidt van elk regularisme.

II. — De formeele regelmatigheden integendeel zullen door de kritiek niet gansch verworpen worden.

Beschouwen we den behoudsdrang, t.i.z. de tendenz van elke instelling in haar essentie te volharden. Een voorbeeld van zulke perseverantie is hetgeen Koulischer genoemd heeft de symbolische constitutie van Engeland. Alhoewel de koning van Engeland bijna geen macht bezit, loopt alles nominaal op hem af: de koning « in het parlement » stemt de wetten, de koning « in den raad » bestuurt, de koning « in de rechtbank » spreekt recht, goevernement en oppositie zijn « van zijn majesteit ». Alhoewel dus de macht van den koning een vervallen instelling is, blijft zij voortleven en zal haar invloed doen gelden namelijk in wat betreft de niet verantwoordelijkheid van den staat voor de fouten van bestuur.

Een gestadige tendenz blijkt ook wel deze van de functie-ekonomie te zijn. « Elk systeem streeft naar zijn volmaking, beschouwd als de ekonomische verwezenlijking van zijn bestaanreden. » De gevolgen hiervan zullen zich doen voelen in het verdwijnen van het formalisme, de tendenz naar het zuiver systeem, gelijkaardig aan de geometrische vormen en zelfs aan de reine mathematiek, de tendenz tot specificatie.

Een derde strekking is deze van normaliteit die hierin bestaat dat, door herhaald gebruik, iedere juridische instelling haar oorspronkelijk en kenmerkend karakter verliest om zich met den vorm van andere instellingen te vereenzelvigen.

Het uitwendig dynamisme vertoont ook zekere regulariteiten: de tendenz tot imitatie, de versmelting van verwante systemen, de uitschakeling van een ingewikkelde instelling ten bate van een eenvoudige wanneer hetzelfde doel wordt nagestreefd, de uitbreiding van systeem.

Wij hebben het inzicht niet aan kritiek te doen na de uiteenzetting: zulks ligt boven onze kracht en buiten ons bestek. En indien wij deze twee redenen niet te grijpen hadden dan zouden wij graag aanbrengen dat een oordeel voorbarig is. Daartoe steunen wij op twee opmerkingen.

1° Het werk van Prof. Haesaert is tot nog toe historisch geschoeid. Prof. Haesaert heeft gemeend dat aan kritiek en opbouw door het onderzoek der geschiedenis meer klaarheid kan worden bijgebracht. En daar hij een uitgebreide kennis bezit van het recht — zoowel het primitieve en romeinsche als het post-romeinsche —, heeft hij zijn stellingen met een uitbundig historisch apparaat kunnen staven.

2° Het tweede kenmerk is het kritisch standpunt van navorsching.

Deze bestatiging geldt echter niet voor het praejuridische stadium, dat heel wat vinder uitgewerkt blijkt dan het louter rechtsdomein. Beide domeinen zijn echter niet te verwarren (wat P. Léon in zijn kritiek over « La Forme et le Fond juridique, Arch. de Ph. du dr. et de soc. jur. », 1934, p. 270-271, wel schijnt te doen; tevens laat zelfde kritiek de hoofdfactor der erkenning terzijde en ontaardt het systeem tot een machttheorie). Wij beoogen dus enkel het zuivere recht en beperken ons daarbij.

B.M.: In « Contingences et Régularités » loopt enkel op twee plaatsen en over een vijftal bladzijden een korte schets van een positieve stelling.

De bladzijden 82-83 zouden heel aan te halen zijn, want onzens erachtens, ligt daar de wipplank voor positieven bouw. In 't kort: de rechter *voelt* de oplossing of liever een oplossing. Deze is de resultante der onderwindung — die het juridische *bevat* — geleid door de spontane persoonlijkheid. Noch het een, noch het andere is zuiver subjectief en toch voldoende om eigen te zijn aan het individu. Soms is de rechter doordrongen van vrijheidszin en dan zien wij de veranderingen en vernieuwingen in de rechtspraak. Meestal echter laat hij zich door tal van invallende factoren leiden en schept zich te goeder trouw een houding (comportement).

Blz. 101 bevat het besluit en geeft tevens een aanwijzing van positieven geest: Noch de wetgeving, noch de rechtspraak, noch de costuimen zijn voor vooruitzicht vatbaar. Enkel in de formeele ontwikkeling der instelling kan regulariteit gevonden worden en wel vooral in de inspanningseconomie.

Indien wij het goed voor hebben, zal Prof. Haesaert niet blijven noch bij de geschiedenis, noch bij de kritiek, maar zullen beiden voor hem enkel het praejudicium zijn voor opbouwend werk. In deze richting willen wij pogen na te gaan wat de opbouw — onzes inziens — kan zijn in verband met de reeds verkregen resultaten. En in de mate dat ons vooruitzicht al of niet in werkelijkheid overgaat — maar in die mate alleen — kan het als een oordeel doorgaan.

Wij nemen beide punten in omgekeerde orde. De toon op het dynamische (zie ook het artikel « Dynamisch Recht bij Swoboda », in R. W.) Hetgeen het meeste belang heeft is niet een wetboek of een bestendige rechtspraak. De hoofdzaak is het wordende recht, de formeele ontwikkeling, die alleen een regulariteit vertoont, niet deze der regelen, maar deze van een stuw- en aantrekkingskracht die het contingenteele opzuigt en aanpast. Een codex van stijve regelen is een indruisching op het recht: het is de triomf van de techniek op de rechtswetenschap, van den dood op het leven, van het contingenteele op het regelmatige. Deze stelling in het zuiver recht

is niet zonder aansluiting met de bepaling van het recht zelve, zooals deze werd gesteld more sociologico. In verband hiermede ware het belangwekkend de gedachten van Emmanuel Lévy na te gaan, die van een gelijksoortige bepaling uitgaat (zie « Les Fondements et l'évolution du Droit ») het recht gesteund op de opnie, uitdrukking van het onmiddellijke en preconceptuele, het geloof als grondslag van eigendomsrecht en verantwoordelijkheid, wijzen op en leiden naar het dynamische en staan vijandig tegenover elk stijf concept.

Anderzijds, het inroepen van de gedragswijze (comportement), die op een zekere orde uitloopt en niet op het dynamische berust (zie anderzijds de houding in het vormelijk gedeelte van de rechtsbepaling). Hier zou kunnen herinnerd worden aan sommige der hedendaagsche psychologische theoriën: behaviourisme en gestalt theoriën.

Deze gedragswijze werkt tusschen twee termen: het spontane ik en de ondervinding.

Indien wij de ondervinding aan een geestesstrooming moesten toeschrijven dan zouden wij de « moreele proefneming » van Rauh, de « juridische proefneming » van Hauriou, « de inwendige waarneming of introspectie » van L. de Petrazycki voorstellen. En verder nog, niettegenstaande het resultaat van ondervinding met persoonlijkheid die op een zekere algemeenheid uitloopt, de phenomenologie in het algemeen. Dat overigens dezer laatste bewering niet heel verwaand is, blijkt uit het feit dat

Prof. Haesaert, althans voor wat de stijl betreft, de phenomenologie vernoemt als mogelijke basis der toekomstige rechtsexegese.

De moeilijkheid echter zal bestaan in het verbinden van het dynamische met de gedragswijze. Persoonlijk heeft de gedachte, paradoxaal in schijn, van de orde in het dynamische gansch onze sympathie en schijnt ons op zichzelf een uitstekende oplossing om redenen die wij hier niet kunnen uiteenzetten.

Maar het gaat er niet alleen om dynamische orde. De gedragswijze brengt een uitwendige orde mede. Hoe zal de aanpassing bereikt worden tusschen de inwendige orde en de uitwendige. De eerste vergt, naar onze meening, de eenheid, terwijl de tweede, zooals zij gesteld werd, naar pluralisme zou moeten overhellen. Een logisch conflict is hier dus niet onmogelijk.

Misschien zou Prof. Haesaert ons antwoorden, dat hij de uitwendige orde als bijkomstig, zelfs als vreemd aan het recht beschouwt en de voorkeur geeft aan het uitzonderlijk geval van den rechter, doordrongen van vrijheidszin. Maar in zulk geval is men dicht bij de helling van het natuurrecht, dat hij zelf trachtte te bepalen als een reactie van het individu tegen den socialen dwang. En misschien is dit enkel een uiting van een geheimen en onbewusten strijd tusschen het individuele en het sociale, waarvan misschien de oplossing in de komende werken van Prof. Haesaert besloten ligt.

Julien VERPLAETSE.

## EEN BELANGRIJK INITIATIEF.

Het is gewis vanwege de firma voor juridische en wetenschappelijke uitgaven « Les Etablissements E. Bruyant », te Brussel, een niet te onderschatten initiatief, in een *tweetalig* Fransch-Vlaamsche uitgave, en bij maandelijksche afleveringen, de teksten van de geregeld bekend gemaakte wetten en besluiten voor de juristen beschikbaar te stellen.

Sedert begin 1934 heeft die firma dergelijke publicatie begonnen onder den titel: « *Bulletin usuel des Lois et arrêtés concernant l'administration générale, avec notes de concordance — Gebruikelijke uitgave van de Wetten en Besluiten betreffende het algemeen bestuur, met nota's tot overeenstemming.* »

Vóór ons ligt de volledige jaargang 1934, in zijn maandelijksche afleveringen, houdende 615 bladzijden helder gedrukten, typographisch welverzorgden tekst, en 18 bladzijden besteed aan de uitgebreide alphabetische inhoudstabel. (1)

Ieder rechtsgeleerde kent het reeds omtrent een halve eeuw verschijnende « *Bulletin usuel des Lois*

et Arrêtés », dat, als verzameling een groot werk mag geheeten worden: het eerste boekdeel bevatte de van kracht zijnde teksten sedert 1539, het tweede boekdeel: die sedert 1814 tot 1843. Sedert dan werd die publicatie met de meeste zorg en volharding bijgehouden, en heeft zij immer uitstekende diensten bewezen, vooral bij het opzoeken van den Franschen tekst der wetten en besluiten.

Tot in 1934 verscheen zij eentalig Fransch; thans wordt zij ook *tweetalig* uitgegeven. Op dit nieuwe feit, van niet geringe beteekenis, mag bij de Vlaamsche juristen wel gewezen worden, nu vooral het stijgend gebruik van de Vlaamsche teksten, zowel in het onderwijs als in de practijk, niet meer te loochenen valt.

Dikwijls zoeken we in den « *Moniteur Belge* » of in de « *Verzameling der Wetten en Besluiten* » den tekst van een wet of besluit. Wij ondervinden dat de opzoeking tijd en moeite kost, dat die uitgaven wegens hun lijvig formaat lastig te behande-

len zijn, dat er een inhoudsopgave voor den loopenden jaargang ontbreekt. Die bezwaren kunnen door den « Moniteur » of door de « Verzameling der Wetten en Besluiten » niet worden weggenomen : als officieele uitgaven hebben zij trouwens alleen voor taak de wetteksten bekend te maken, zonder ze te rangschikken.

Daarom was, nevens bedoelde officieele uitgaven, een meer gemakkelijke uitgave noodig. Dit is het « Bulletin Usuel des Lois et Arrêts » ten volle geweest. Het bereikte zijn doel op de volgende wijze :

Handig formaat, dat toelaat twee en meer jaargangen samen te binden;

Gebundelde maandelijksche afleveringen;

Wanneer noodig, afzonderlijke buiten de reeks verstrekte afleveringen, om belangrijke en dringende wetten terstond aan den lezer te bezorgen;

Rangschikking van al de wetten en besluiten, volgens hun datum, die bovenaan op de bladzijde vermeld wordt, wat toelaat het gezochte dadelijk te vinden;

Nota's om naar vroeger verschenen wetten en besluiten te verwijzen;

Inhoudstabel bij elke aflevering, om het weer vinden van de teksten, ook in de vorige afleveringen van den verlopen jaargang te vergemakkelijken.

Zooals hooger gezegd, verscheen het « Bulletin Usuel » alleen in het Fransch. Intusschen deed zich allengskens meer de nood gevoelen naar de Vlaamsche teksten van de Wetten en Besluiten. Sedert begin 1934 verschijnt nu het « Bulletin Usuel » in een tweetalige Fransch-Vlaamsche uitgave, waarin, zooals in den « Moniteur Belge » de Vlaamsche tekst gebruikt wordt naast den Franschen tekst. Dit zou volstaan om aan te toonen, hoe belangrijk zoodanige uitgave is.

De wijze van publiceeren is voor de tweetalige uitgave dezelfde gebleven als voor het vroegere een talige « Bulletin Usuel ». De bij elke aflevering gevoegde tweetalige inhoudsopgave wordt zorgvuldig en volledig opgemaakt. Voor juristen die zich met het internationaal recht te bemoeien hebben, bevat de eind-aflevering van 1934 een tabel van de toetredingen tot en bekrachtigingen van de internationale overeenkomsten, schikkingen en verdragen, met verwijzing naar de plaats waar deze gepubliceerd werden.

Deed de uitgever goed een *tweetalige* uitgave te bezorgen, met de officieel bekendgemaakte Fransche en Vlaamsche teksten naast elkander?

Wij aarzelen geen oogenblik die methode als de eenig goede te beschouwen, en wel om de volgende redenen :

Elk jurist moet in de gelegenheid zijn de teksten

nevens elkander te kunnen raadplegen : beide hebben wettelijke kracht. Naast elkaar geplaatst, laten ze toe den eenen tekst te vergelijken met den anderen : mogelijke misslagen in den eenen tekst worden dikwijls goedge maakt door den anderen. Trouwens, de zekerheid van den Vlaamschen tekst, zooals hij in den « Moniteur » wordt bekend gemaakt, is vaak, en spijtig genoeg, maar relatief. Een sprekend voorbeeld daarvan wordt ons gegeven door de teksten van een onzer meest belangrijke nieuwe wetten, die namelijk van 20 Juli 1932 betreffende de wederzijdsche rechten en plichten van de echtgenooten, waardoor de artikelen 212 en volgende van het Burgerlijk Wetboek worden vervangen.

In artikel 224b (Wet van 20 Juli 1932) wordt het recht bepaald van de vrouw betreffende haar voorbehouden goederen. De tekst van dat artikel zegt woordelijk : « Zij mag die *alleen* gebruiken voor verkrijgingen van roerende en onroerende goederen ».

Wanneer men dezen Vlaamschen tekst leest, zou men eerst meenen dat de vrouw haar voorbehouden goederen *slechts* mag aanwenden tot verkrijging van roerende en onroerende goederen. Dit is echter niet de zin; de Franche tekst is duidelijk : « elle peut *seule* en faire emploi en acquisitions de biens mobiliers et immobiliers ». In het Vlaamsch ware het beter geweest te zeggen : Zij alleen mag die gebruiken, enz.

Het slot van hetzelfde artikel 224b luidt als volgt : « elle (la femme) peut sans l'autorisation de son mari... en disposer à titre gratuit dans l'intérêt du ménage ou pour l'établissement des enfants communs ». Deze laatste woorden zijn van het grootste belang. Welnu, de Vlaamsche tekst maakt daarvan het volgende : « Zij mag, zonder toestemming van haar man... daarover kosteloos beschikken voor de instelling der gemeenschappelijke kinderen ». De Franche woorden : « dans l'intérêt du ménage » hebben dus hun weerga niet in den Vlaamschen tekst.

Artikel 224c, 4de aliena (zelfde wet), luidt als volgt : « In spoedeisende gevallen kan de Voorzitter van de rechtbank den man er toe machtigen zich te verzetten tegen de *akten*, die de vrouw zich voorneemt met derden aan te gaan ». Welnu, de rechtsterm « *akte* » heeft in het Nederlandsch den zin van het « instrumentum », in het Fransch kan het beteekenen : de juridische handeling of het schriftelijk stuk. In artikel 224c is, klaarblijkelijk de juridische handeling bedoeld, zoodat het woord « *akten* » niet past. Misverstand kan ontstaan bij het lezen van den Vlaamschen tekst alleen.

Ook in den Franschen tekst van artikel 224c, alinea 3, was een misslag geslopen, die echter werd

verbeterd door een erratum verschenen in den « Moniteur » van 21 Augustus 1932.

Ook in de jongste Koninklijk Besluiten komen niet zelden onnauwkeurigheden voor die men moeilijk kan terechtwijzen indien men de twee wetteksten niet raadpleegt. Bij voorbeeld :

In het Koninklijk Besluit nr. 63, van 13 Januari 1935 betreffende de bevoegdheid, lezen we den Vlaamschen tekst van artikel 13 : « Het cijfer 15, dat voorkomt in artikel 7bis van de wet van 28 Februari 1882 op de jacht, gewijzigd bij de wet van 4 April 1900, wordt vervangen door het cijfer 500 (1000). » Men vraagt zich af, wanneer men alleen den Vlaamschen tekst leest, wat het tusschen haakjes geplaatste cijfer 1000 beteekent. Als men echter den Franschen tekst raadpleegt, vindt men daarin dit cijfer niet. Waaruit men kan besluiten dat het hier een materiele vergissing geldt.

Andere onnauwkeurigheden zijn van meer ernstigen aard. Het Koninklijk Besluit van 13 Januari 1935, nr. 81, houdende reglementeering van den leurhandel, bevat, in artikel 12, een strafbepaling die luidt als volgt :

« Art. 12. Est puni... b) celui qui, fait usage d'une carte de commerçant périmée ou fait un usage d'un insigne de commerçant ambulant. »

« Art. 12. Wordt gestraft... b) Hij die wederrechtelijk gebruik maakt van een kaart of herkenningsteeken van leurhandelaar, of van een verjaarde kaart gebruik maakt. »

Afgezien van het feit dat het parallelisme tusschen den Franschen en den Vlaamschen tekst weggevalen is, is er in den Vlaamschen tekst iets meer straf-

baar gesteld dan in den Franschen tekst : namelijk het wederrechtelijk gebruik maken van een *kaart van leurhandelaar*.

In den Franschen tekst is slechts spraak van het « usage abusif d'un insigne de commerçant ambulant », wat in den Vlaamschen tekst weergegeven is door de woorden « wederrechtelijk gebruik van een herkenningsteeken van leurhandelaar ». Doch bij dit herkenningsteeken wordt, in den Vlaamschen tekst, ook de kaart van leurhandelaar gevoegd, waarvan er geen spraak is in dat gedeelte van den Franschen tekst.

Indien wij deze enkele voorbeelden hebben aangehaald, — er zijn er meer van dien aard, — dan is het om er op te wijzen hoe noodzakelijk het is de Fransche en Vlaamsche wetteksten nevens elkander te kunnen lezen en met elkander te kunnen vergelijken. Een uitgave zooals hoogerbedoelde is dan ook van het grootste nut.

Nu vooral, uit oorzaak van de omstandigheden, de bestaande wetten en besluiten aanhoudend gewijzigd worden, nu menige nieuwe wet in werking treedt, wil ieder jurist op de hoogte blijven van die wetgevende beweging. Daartoe is de publicatie, waarop we de aandacht vestigen, in de hoogste mate geschikt : wij zijn van gevoelen dat het belang er van aan de Vlaamsche juristen niet kan ontsnappen.

P. DE BEUS,

*Rechter in de Rechtbank van eersten  
aanleg, Turnhout.*

(1) Prijs van het abonnement per jaar, 80 frank; voor het buitenland: 100 frank.

## DE VERVLAAMSCHING VAN HET GERECHT.

### De groote Volksvergadering te Kortrijk

De dagelijksche pers heeft ons reeds medegedeeld dat de volksvergadering, die belegd was geworden te Kortrijk voor de vervlaamsching van het gerecht, een buitengewoon groot succes is geweest.

Wij zijn zoo gelukkig hierachter een korten inhoud te kunnen mededeelen van de verschillende redevoeringen welke zijn uitgesproken geworden, alsook den tekst van de kranige motie, welke als slot der vergadering met enthousiaste éénparigheid in aangenomen geworden.

\* \* \*

#### Rede van Prof. Mter Orban.

Ik herinner me, zoo begon de 1e spreker, dat op een vergadering van den bond der Vlaamsche Juristen, 'n drietal maanden geleden, er door een bestuurslid de gedachte werd uitgedrukt : het Vlaamsche

volk te laten spreken en te laten in opstanding verzet komen tegen den onwil waarmede de senaatscommissie het wetsvoorstel op de vervlaamsching van het gerecht behandelde, alsmede tegen de sabotagemethoden door diezelfde commissie aangewend.

De meningen waren uiteenlopend. Er werd van een zijde gewezen op de stoffelijke nood waaronder het volk gebukt gaat, en van daaruit besloten dat het oogenblik verre van gunstig was om een kultuuraktie in te zetten. Maar de feiten hebben bewezen en bewijzen, dat de reactie leeft en naar buiten komt : na Antwerpen, Leuven, St Niklaas, Gent, Brugge, Aalst en andere steden, staan we vanavond hier. De kultuurzorg overheerscht de stoffelijke nood, want Tijsil heeft gezegd : ik ben geen stof; ik ben de geest van Vlaanderen en de geest van Vlaanderen sterft niet. (Toej.)

In Brussel wordt met de economische nood geschermd. Het is een miskenning van de psychologi-

sche zijde van het vraagstuk der verbetering van onzen stoffelijken toestand. Het staat immers vast: een volk, dat misnoegd is, zal min gemakkelijk de huidige moeilijkheden te boven komen, dan een tevreden en vertrouwend volk. Ten andere, de overweging van de economische crisis als reden om de vervlaamsching van ons gerecht op de lange baan te schuiven, is een bloot voorwendsel. Laat van morgen de vervlaamsching doorgevoerd worden: dit rechtsherstel aan Vlaanderen kost de Staat geen cent.

Moet ik u wijzen op het hooge belang van een rechtskultuur? Niet zoozeer door zijn rijk, dat verviel, heeft het oude Rome invloed uitgeoefend, maar door het stichten van een rechtsorde, die na 20 eeuwen nog de wereld beheerscht.

Ieder volk houdt aan die cultuurfactor. Ook Vlaanderen. Als in 1409 de Justitierraad van Rijsel naar Audenaerde werd overgebracht, was het omdat de Vlamingen rechtsbedeeling wilden in de eigen, de Diëtische tale. Al die beschavingsmogelijkheden die van de juristenstand over het volk kunnen komen, zijn voor Vlaanderen verloren gegaan, omdat die stand sinds 100 jaar een onvolksche, vreemde taal gebruikt. Want dit is de tragedie van dezen strijd, dat hij niet hoefde gevoerd tegenover vreemden en Walen, maar tegenover vijanden in ons eigen midden.

Er wordt gezegd: «Maar het regiem van de vrijheid moet u kunnen ontvoogden». Spijtig heb ik niet de tijd om die kwestie aan te raken en u de resultaten van dit regiem te toonen. Alleen een staaltje: op de rechtbank van koophandel te Brussel; in 1931, onder dit zalig regiem, op de zoovele duizende vonnissen één in 't Nederlandsch gesteld; in 1932 een verbetering van 100 procent: er waren er twee. Laat ik hulde brengen aan de rechtbank van koophandel te Kortrijk. Te St Niklaas, vergeef me die eigenliefde, werden *alle* vonnissen in 't Nederlandsch opgemaakt.

Men zegt: U overdrijft, op de vrederechten is het goed. Hier een brief van een vrederechter als antwoord op de vraag naar een Vlaamsch vonnis: «U kunt me, schrijft die heer, evengoed een vonnis vragen in het Tchecko-Slowaaksch, Maleisch of Zoeloesch; die taal is hier onbekend». De man heeft het niet lang overleefd: enkele weken nadien was hij gestorven.

Er moest dus absoluut een wet komen. We hadden er een: ik noem die kortweg, de wet Marok. Die was goed. De Vlamingen hadden erin nog toegevingen gedaan waarbij de tweetaligheid aan onze rechtbanken gedurende 30 à 40 jaar bestendig werd, daar alle juristen sedert 1930 ingeschreven vrijheid van taal voor de pleidooien behielden.

De senaatscommissie vond alles te radicaal. De tekst door haar voorgelegd, zullen we, kunnen we niet stemmen. Liever 20 jaar nog de politiek van de open wonden, dan die vernedering verder te dragen.

Met het doorvoeren van de wet Marok, hebben we, wat ik noemen zal de uiterlijke vervlaamsching. Daarnaast moet dan noodzakelijk komen, de innerlijke vervlaamsching, in het magistratenkorps. We hebben zoo weinig magistraten die naar de geest van de wet handelen of zouden handelen. Hoe kan het anders? Sinds 30 jaar zijn alle ministers van rechtswezen menschen geweest, die onze taal niet kenden: één was er onder, die Vlaamsch kon, hij bekleedde de plaats twee maanden.

Sedert ongeveer 8 jaar sleept de wet aan. Er moet iets haperen in de methoden, die we aanwenden om

tot ons Vlaamsche recht te komen. «U hebt toch een meerderheid ervoor in het parlement», wordt ons opgeworpen. «Waarom dan die vertraging en dat uitstel?» Wel ja, onze methoden zijn verkeerd. Er moet gezorgd worden dat voor ieder departement, waar met ons recht gesold wordt, de kredieten worden geweigend. Lees de parlementaire geschiedenis van Engeland: de charta magna van 1214: het volk weigert te betalen, wanneer hem zijn recht ontzegd wordt (Toej.)

En ook de kultureele belangen van Vlaanderen moeten de partijbelangen primeeren: De geest van hier hoeft voorop te zitten: alwie, uit om 't even welke partij, om Vlaanderen rechtsherstel begaan is, die weze ervoor. Want boven elke partij staat het recht van Vlaanderen. (Warme toej.)

#### Rede van den Heer Balthazar, socialistisch Kamerlid.

Ik ben gelukkig, hier op deze vergadering, het mijne te kunnen bijdragen. Het verbond met zijn oproep en zijn werk deed wel. Het blijkt immers, dat van uit het Vlaamsche volk, de stuwkracht moet gaan, dat van uit het land er drukking hoeft uitgeoefend op de parlementairen, opdat deze zouden marcheerden.

We leven in een zonderling land. En we zijn aan die zonderlinge toestanden in dit land zoo gewoon geraakt, dat de minderwaardigheid en het onrecht door de Vlamingen als een natuurlijke toestand wordt aangezien. Het ongeluk is de berusting van Vlaanderen daarin, en de onderdanige eenbied voor de Fransche kultuur.

Stelt dat de wet op de vervlaamsching in gerechtszaken erdoor komt, meent u dat de kwestie is opgelost? We hebben een wet op de talenregeling in het onderwijs, we hebben er een voor bestuurszaken: ik maak voor beiden alle voorbehoud voor wat de toepassing betreft. Mijn indruk is: dat uit die wetten niet de innerlijke verheffing van het Vlaamsche volk tot stand komt, waarvan wij allen hebben gedroomd. En toch, werden die wetten toegepast, dan hebben ze haar goed. Waarom worden ze niet toegepast? Omdat het wetten zijn zonder sancties.

Waarom zijn we hier bijeen? Ik richt me in 't bijzonder nu tot de ouderen, de strijders van vóór den oorlog. De gedachte van de democratie is zeer nauw verbonden met onze rechten als volk en met den strijd ervoor. Wanneer het terrein van de gezonde democratie verlaten wordt, dan gaan we terug naar de kultureele verdrukking van Vlaanderen. Waarom? Omdat de hogere standen, die over de economische middelen beschikken, vijandig staan tegenover ons volk en zijn taal. Hoe zouden wij, van uit de hoogte van hun machtspositie, eerbied koesteren voor uw taal (en als ik zeg, uw taal, dan zeg ik, uw mensch-zijn) en uw Vlaamsche volksleven, die verfranschte, vervreemde standen?

Dat brengt ons bijeen: het aanvoelen van het verband tusschen onze volksrechten en de democratie. Laten we eraan houden om onze solidariteit te bestendigen.

Ieder in zijn partij, ziet er rechtzinnig de waarheid en strijdt om die waarheid. Daarboven echter staat de verheffing van den mensch. Maar een onmisbare voorwaarde daartoe, ligt in de zelfeerbied. Tot nog

toe aanvaart de Vlaming zijn minderwaardigheid. Wij zijn hier bijeen om te kampen voor de verheffing van ons Vlaming-zijn, van ons mensch-zijn. (Aanhoudend applaus).

### Rede van Meester Timmermans.

Waar een beroep werd gedaan op onze Vlaamsche solidariteit, waren wij aanstonds bereid.

Het probleem van dezen avond is van dien aard, dat we het louter en zuiver als Vlamingen moeten beschouwen. Waarover gaat het? Over de vraag: hoe staat het met de rechtsbedeeling in en voor Vlaanderen?

De rechtsbedeeling: een facet van de kultuurdiamant. Maar met zoo'n beteekenis toch dat die culturfactor het heele volk beroert en over het heele volk heentrekt. De rechtsbedeeling voor de volksgemeenschap in Vlaanderen. Dames en Heeren, die gemeenschap heeft sporen nagelaten in de geschiedenis, ze bestaat niet van vandaag. We zijn een groot volk geweest en de musea over de wereld getuigen van onze grootheid. Verleden grootheid. Want de diepe reden van onze volksbeweging is een heimwee naar vervallen schoonheid, heimwee die ons spant tot herrijzen. Dat groote volk, geëerd en geroemd, moet vechten heden ten dage om recht.

Recht: een klein woord, maar het is datgene wat zin geeft aan het leven. Het recht moet gesproken worden, door menschen. We worden soms huiverig, wanneer we denken aan die zware taak.

Hoe moet dat geschieden, dat rechtspreken? In de taal van dit individu en van die volksgemeenschap, voor wie die regelende orde in 't leven geroepen wordt. Het is zoo zonneklaar, het is te eenvoudig dan dat het zoo maar begrepen zou worden. Men heeft het ingewikkeld gemaakt.

Is het geen ironie? Na de eeuw van vooruitgang, na de periode van de «verlichting» of «aufklärung», na de vastlegging in enkele eenvoudige vormen van de rechten der menschen (het zoogezegde natuurrecht) zijn wij hier in 1935 bijeengekomen om op te eischen een berecht worden in eigen taal.

Wanneer zoo het probleem gesteld wordt, is er veel bitterheid in ons. Een scherpe steekt in ons op, die vlijmend is. Komaan: we moeten strijden. Een Vlaming wordt vernederd en laat het gebeuren, maar hij versaat niet. Laten we strijden om van kleine plant tot een boom te groeien onder een Vlaamsche zon, u allemaal kunt eraan medehelpen.

Ik zegde dat er veel scherpe bitterheid in ons is. Wat hebben de Vlamingen niet moeten doormaken opdat alleen het probleem zou besproken worden? In 1815-1830, stonden de zaken gunstig. Toen kwam de ommekeer van 1830, die ook ten deele een reactie was van franschsprekende advocaten. In 1840 wordt de grief geformuleerd en in 1856 komt er bij Koninklijk Besluit een taalgrievencommissie tot stand. Het gaat zeer langzaam aan. Op het einde der 19e eeuw, komt er een wet op talenregeling in strafzaken: wanneer een Vlaming onder verdenking staat, wordt de toegeving gedaan dat men hem in 't Vlaamsch zal hooren en veroordeelen. Zoo dikwijls zijn we voor de strafrechtbank getuige, nog van de bespotting van ons volk. Er is een gilde van advocaten, waarin het overwegend aantal de taal van het volk, dat ze be-

dienen moeten, niet kent. Ze leven van die volksgemeenschap, ze hadden tijd voor alles, behalve voor het aankeeren van het Nederlandsch. Vandaag nog smeekt de domme Vlaamsche volkskerel, opdat zijn advocaat in 't Fransch moge pleiten, al snapt hij er geen snars van. De klassieke stoot in de rug, die door de voorzitter welwillend wordt afgewacht om de vraag te stellen.

Dames en Heeren, in 1934 wordt een wet gestemd: de wet Marck. Zij zou in voege treden met de aanvang van 't rechterlijk jaar, September 1934. De wet is in de Commissie: men discuteert.

Wat was dat voor een wet? Er stak veel goed in. Er was een meerderheid van juristen om te beweren dat, toegepast, de wet deugde. Inderdaad. En zij had twee groote voordeelen: 1) het was een wet met een sanctie: een taalwet met een strafbepaling; dames en heeren, wat hebben wij het ver gebracht. Bij miskenning en schending was de procedure nietig. Tweedens: zij stond op het stuk van Vlaanderens éentaligheid. Een Fransch blad van advocaten schreef, dat de dag van de stemming der wet Marck en van het van kracht worden de kasseien te Luik en Namen uit den grond zouden opspringen. Ik betreur alleen dat wij het nog niet deden.

Wij vragen echter meer en beter nog. Limburg los van Luik. En een ordentelijke oplossing voor Brussel. Daar speelt zich een drama af. Het kleine volk is Vlaamsch, maar wie het in zijn opgang blijven mocht, wordt aangezien als een abnormale. Alleen solidariteit kan Vlaamsch-Brussel helpen. 31 Maart mocht er niet zijn, omdat de atmosfeer van één dag Vlaamsch aan de menschen aldaar wat moed zou hebben gegeven. Brussel is een zeer reëel gevaar voor Vlaanderen.

Nochtans, na alles was er hoop. Had Bovesse vroeger niet verklaard: de verplichtende tweetaligheid heeft geleefd? En zegde Janson niet, ter gelegenheid der bespreking van de bestuurswet, dat een ontzagelijke dienst aan het land was bewezen en dat nu (Mei 1934) het laatste bedrijf was afgespeeld van het conflict dat de partijen ten overstaan van de taalkwestie tegenover elkander stelde? Wat is de toestand? Zoodanig dat de studenten zelf te Gent het Nederlandsch karakter tegenover de overheid moeten verdedigen; dat met de bestuurs- en onderwijswet gesold wordt.

Ten slotte: al dat leed die miskenning en verdrukking, mochten ze inwenken als zoovele zweepslagen om de Vlaamsche waardigheid te doen naar boven komen. We dragen veel bitterheid. En toch hebben we nog illusies. Dat door dagen als deze de Vlamingen de handen in mekaar leggen om op te gaan ter verovering van een zelfstandige Vlaamsche toekomst. (Aanhoudend, driftig applaus).

### MOTIE

Het volk van Kortrijk,

machtig opgekomen naar de algemeene vergadering, op 26 Maart 1935, in den stadsschouwburg te Kortrijk, bijeengeroepen door het Verbond van Vlaamsche Vereenigingen (V. V. V.) bestaande uit:

Het Algemeen Nederlandsch Verbond, Vlaamsche Toenistenbond, Vlaamsch Economisch Verbond, Arbeidersopvoeding, V. O. S., Davidfonds, Willemsfonds, Kristen Middenstandsjeugd, de Wikings, Vlaamsche Tenniscub, Katholieke Vlaamsche Hoo-

geschool Uitbreiding, Katholiek Vlaamsch Verbond, Koninklijke Voetbal Vereeniging, Vlaamsch Nationale Centrale voor Cultureele Actie, Vlaanara, Vlaamsch Nationaal Groeningekoor, Cultureele afdelingen van Helpt Elkander, Librado, Katholieke Vlaamsche Radio Vereeniging, Ik dien de Kunst.

Gehoord de uiteenzettingen van Professor Mter Orban, katholiek Vlaamsch senator, heer Balthasar, socialistisch Kamerlid, en Mter Timmermans, Vlaamsch Nationalistisch provincieraadslid te Antwerpen, over de vervlaamsching van het Gerecht;

Overwegende de eentaligheid van Vlaanderen en zijn nationaal recht op een rechtsbedeeling bevorderlijk voor zijn eigen gave cultuur;

Ontzegt aan minderheden, die aan het volk vreemd zijn, en aan juristen, die persoonlijk belang boven dat van het Vlaamsche volk stellen, alle recht Vlaanderen noch langer te vernederen;

Protesteert met verontwaardiging tegen de krenkende vertraging en stelselmatig verzet, waarmee de vervlaamsching van het gerecht wordt behandeld;

Eischt zonder uitstel, een wet, die in alle takken van de rechterlijke inrichting de integrale vervlaamsching ten spoedigste doorvoert, in de richting van Vlaanderens cultureele zelfstandigheid.

## RECHTSPRAAK

### HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e Kamer. — 23 Februari 1935.

Voorzitter : M. De Vos.

Raadsheeren : MM. De Landtsheer en Ernst de la Graete.

Advocaat-Generaal : M. De Vooght.

Pleiter : Mr Van Nespén.

STRAFRECHT. — ERGE GEESTESSTOORNIS. — MISDRIJF. — MAATSCHAPPELIJK GEVAAR. — INTERNEERING. — KOSTEN.

*Wanneer het vaststaat dat de betichte lijdend is aan erge geestesstoornis of geesteszwakheid doch geen gevaar oplevert voor de samenleving, dan mag de interneering niet uitgesproken worden, zelfs indien het hem ten laste gelegde feit bewezen is, doch moet de betichte buiten zake gesteld worden zonder kosten.*

Openbaar Min. t/ D. B.

Aangezien het feit ten laste van betichte gelegd als bedrieglijke ontvreemding is omschreven, krachtens art. 461 en 463 strafwetboek, en overeenkomstig die bepalingen strafbaar is met correctioneel straffen;

Aangezien zoowel uit het schriftelijk onderzoek als uit de verhandelingen der zaak ter terechtzitting blijkt dat betichte bovenvermeld feit bedreven heeft, dat hij op het oogenblik van dit feit aangedaan was door erge geestesstoornis of geesteszwakheid waardoor hij onbekwaam was zijn daden te beheerschen en dat deze toestand thans nog voortduurt;

Aangezien nochtans vaststaat, ingevolge dezelfde bestanddeelen der zaak, dat betichte geen gevaar oplevert voor de veiligheid der samenleving, dat het aldus ten onrechte is dat de eerste rechter interneering van verdachte heeft gelast;

Aangezien geene veroordeeling uitgesproken noch interneering gelast zijnde tegen betichte, deze hoeft ontslagen te worden van de veroordeeling tot de kosten van het geding. (Verbr. 6-11-34, Rev. Dr. P. et Crim. bl. 37);

Op die gronden,

Het Hof,

Vernietigt het bestreden vonnis en stelt verdachte buiten zaak zonder kosten.

### BURGERLIJKE RECHTBANK TE TURNHOUT

7 Maart 1935.

Voorzitter : M. Janssens.

Rechters : MM. De Beus en Van den Hove.

Pleiters : Mters Boone en Al. Diercxsens

BURGERLIJKE RECHTSPLEGING. — VERJARING. — FEITEN VALLENDE ONDER STRAFWET.

*De vordering ingeleid voor de Rechtbank van Eersten Aanleg en gesteund op een misdrijf dat strafbaar is met boetstraffen en met politiestraffen en waarover de strafrechter niet te oordeelen had, is onderworpen aan de langste verjaring, namelijk de driejarige.*

Coppens t/ Meeuws.

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten; Aangezien de eisch, gesteund op art. 10 paragraaf 5 en art. 11 paragraaf 3 van het Koninklijk Besluit van 24 Mei 1913, voor doel heeft verweerders te doen veroordeelen tot het betalen van 10437.15 fr. schadevergoeding wegens het ongeval dat zich op 31 October 1933 voordeed te Turnhout, op brug II van het kanaal, tengevolge eener botsing tusschen den auto van aanlegger en den goederentram, dien bestuurd was door den eersten verweerder, machinist van de Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen, tweede verweester.

#### I. Over de verjaring :

Aangezien partij verweester de verjaring van zes maanden inroept onder voorwendsel dat de overtredingen van de reglementsbeoordelingen, waarop de eisch gesteund is, aan politiestraffen zouden onderworpen zijn en dat de burgerlijke vordering slechts op 3 Mei 1934 is ingeleid geworden;

Aangezien ingevolge art. 22 paragraaf 2 de overtredingen der bedoelde reglementsbeoordelingen, overeenkomstig art. 1 der wet van 6 Maart 1818, gestraft worden met 10 à 100 florijnen of met 1 à 14 dagen gevangenzitting of met deze twee straffen samengevoegd;

Aangezien de aard van het misdrijf niet afhangt noch van de bevoegdheid, door de wet van 1 Mei 1849 aan den politierechter toegekend, noch van de

benaming van «overtredingen», welke door het Koninklijk Besluit van 24 Mei 1913 aan de ter sprake zijnde misdrijven gegeven wordt; dat de aard van een misdrijf afhangt, 't zij van de straf, welke door de wet is aangeduid, 't zij van de straf, welke door den rechter erop is toegepast;

Aangezien de politierechter van de ter zake ingeroepen misdrijven niet heeft te kennen gehad en dat in zulk geval de hooger bedoelde feiten als wanbedrijven dienen aanzien te worden vermits de wet van 6 Maart 1818 toelaat dat dezelve door eene correctionele straf beteugeld worden; dat hier bijgevolg de verjaring van drie jaren in acht dient genomen en dat de burgerlijke rechtsvordering, binnen dit termijn ingeleid zijnde, niet verjaard is. (Zie: arrest Verbrek. Revue droit pénal 1935 blad 165-166 en de nota).

II. *Over den grond.* (Zonder belang).  
om deze redenen... verklaart den eisch ontvankelijk...

### BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

5de Kamer. 29 Maart 1935.

Voorzitter : Heer Anthonis.

Pleiters : Mters Stockmans, adv., De Vooght, pleitbezorger.

#### TOEPASSING VAN TARIEF VAN GERECHTSKOSTEN IN BURGERLIJKE ZAKEN. BELOONINGEN EN UITSCHOTTEN VAN DE PLEITBEZORGERS K. B. VAN 24 MEI 1933.

*Art. 7 is niet toepasselijk bij de uitvoering van solidaire borgen, tegen wie, voor elk, op hun persoonlijk onroerend goed, de procedure van beslag vervolgd wordt.*

Krediet Bank t/ Meester August De Vooght, pleitb.

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten.

Aangezien verzoeker verzet heeft aangeteekend tegen het bevelschrift van ten uitvoerlegging der onkosten en eereloonen, afgeleverd door den Heer Griffier der Rechtbank, ten voordeele van Mter De Vooght en ten laste van verzetster, ingevolge een vonnis, hetwelk werd geveld tusschen de Algemeene Bankvereniging en zekeren heer Leemans, door de 5e Kamer der Rechtbank van 1sten aanleg, op 8 Juni 1934;

Aangezien verzetster zich steunt op het feit dat de Algemeene Bankvereniging, op 27 Juni 1932, een vonnis bij verstek bekwam, uitgesproken door de Handelsrechtbank van Antwerpen, 7de kamer, tegen S. V. Katholieke Middenstanders en acht solidairlijk gehouden borgen, — deze allen solidairlijk veroordeelend tot een bedrag van 500.000 fr., ten provisioneelen titel; dat de verstekmakende partijen verzet betekenden en op 15 Februari 1933 een tegensprekelijk vonnis der achtste kamer der Koophandelsrechtbank tusschenkwam, waarbij het verzet als onontvankelijk werd afgewezen en het vonnis, bij verstek, bekrachtigd.

Aangezien verzetster verweerder op verzet gelastte, ingevolge den bekomen titel, tegen 6 solidairlijk veroordeelde borgen, die onroerende eigendommen bezaten, eene procedure van onroerend beslag en gedwongen onteigening in te spannen.

Aangezien verweerder op verzet, buiten de onkosten, voor elk dezer afzonderlijke ingeleide rechtsple-

gingen het evenredig recht als voorzien bij art. 1 van het K. B. van 24 Mei 1933, in rekening brengt;

Aangezien verzetster zich steunende op art. 7 van hetzelfde K. B. staande houdt dat er slechts één evenredig recht verschuldigd is, dat reeds is betaald, en bijgevolg Mter De Vooght geen recht heeft op een nieuw evenredig recht.

Aangezien het ingeroepen art. 7 luidt : «Wanneer verschillende vorderingen gegrond op dezelfde zaak en gericht hetzij tegen één en dezelfde partij, hetzij tegen verscheidene partijen, afzonderlijk ingesteld werden, in plaats van in hetzelfde exploit vereenigd te worden, is de belooning slechts verschuldigd op de hoogste vordering»;

Aangezien ontegensprekelijk dit artikel het geval voorziet van een abusief gebruik van artikel 1 en 2 van zelfde K. B., waarbij in elk geding een evenredige belooning, berekend naar de waarde van het geschil, wordt toegekend en de wetgever ongetwijfeld heeft willen beletten dat in gedingen gegrond op dezelfde oorzaak en gericht tegen een of meerdere partijen welke in een en hetzelfde exploit kunnen vereenigd en in eene rechtspleging kunnen behandeld worden, zonder eenige reden of nut zouden onderverdeeld worden om de evenredige rechten verkeerdelijk op te hoopen.

Aangezien dit ongetwijfeld het geval hadde geweest, hadde de Rechtbank van eersten aanleg te kennen gehad over de zaak welke tot de veroordeeling der verschillende borgen leidde en den eindelijken titel ten voordeele van verzetster uitmaakt;

Aangezien, nochtans, deze zaak voor de Handelsrechtbank gansch is afgedaan;

Aangezien de gedingen waarvan heden gewag, deze afgedane zaak niet voortzetten en geene vorderingen zijn in den zin van art. 7 van het K. B. van 24 Mei 1933, maar enkel uitvoerende rechtsplegingen waardoor de gedwongen verkoop der onroerende goederen van de verschillende borgen wordt vervolgd, en waarvan de oorzaken niet meer te vinden zijn in de oorspronkelijke solidairlijke borgstelling, maar in het onroerend eigendomsrecht aan elk der verschillende borgen eigen;

Aangezien het eigendomsrecht elk dezer borgen uitsluitend berust op het eigendom alléén en niets te maken heeft met het eigendomsrecht van de andere borgen, dat het feit dat de gedwongen verkoop vervolgd en gebeurd ingevolge een enkel titel, die tegenover anderen ook kan uitgevoerd worden, daar niets aan verandert, zulke uitvoeringen gansch onafhankelijk zijn van elkander en niet samen in ééne rechtspleging kunnen vereenigd worden;

Aangezien het door verzetster aangehaald feit dat de eereloonen buitensproeg hoog staan in verhouding van de uitslagen der verschillende rechtsplegingen in gedwongen onteigening, niets ter zake te maken heeft, daar het van haar eigen oordeel en niet van verweerder op verzet afhing — of de verschillende rechtsplegingen moesten begonnen — of doorgedreven worden;

Aangezien uit deze beweegredenen volgt dat artikel 7 van het Koninkl. Besluit van 24 Mei 1933 in huidig geval van geene toepassing en het verzet ongegrond is;

Om deze redenen,

De Eenige Rechter, Voorzitter der vijfde Kamer, alle andere besluiten verwerpende,

Wijst verzetster af van haar verzet, als ongegrond;

Zegt voor recht dat het bevelschrift van tenuitvoerlegging der onkosten en eereloonen, afgeleverd door den Heer Griffier ten voordeele van Meester De Vooght, pleitbezorger, en ten laste van verzetster, ingevolge het vonnis geveld tusschen de Algemeene Bankvereniging en den Heer Leemans, door de 5de Kamer, op 8 Juni 1934, en behoorlijk beteekend op 13 Maart 1935, door het ambt van deurwaarder Verhulst, te Antwerpen, zal mogen uitgevoerd worden;

Verwijst verzetster tot de kosten;

Verklaart bovenstaand vonnis uitvoerbaar niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling, uitgezonderd voor de kosten;

## CORRECTIONEELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

7de Kamer. — 2 November 1934.

Voorzitter: M. Van Geyt.

Openbaar Ministerie: M. Dyckmans.

Pl.: Mters Richard, Van de Vorst, Van den herrewege en Craeybeckx.

VERKEER. — VERWONDINGEN. — VERJARING. — STUITING. — IN REM NIET IN PERSONAM.

*Wanneer twee gedingen werden ingeleid nopens dezelfde feiten doch tegen twee verschillende personen, stuiten alle daden van onderzoek of vervolging op deze feiten betrekking hebbende, de verjaring, niet alleen ten opzichte van de personen die er in betrokken zijn, maar ook tegenover alle anderen, zelfs indien deze slechts later werden in betichting gesteld.*

Op. Min. en D. W. t/ R.

Beticht van te Wommelghem, kanton Santhoven, den 23 November 1930. A. Bij gebrek aan vooruitzicht of voorzorg, doch zonder het inzicht om den persoon van een ander aan te randen, onvrijwillig slagen en verwondingen te hebben veroorzaakt aan De W. Henri.

Bij samenhang:

B. Voerder zijnde van een autorijtuig op den openbaren weg, verzuimd te hebben zijne snelheid derwijze te regelen dat zij noch gevaarlijk was voor het publiek, noch hinderend voor het verkeer.

C. Voerder zijnde van een autorijtuig op den openbaren weg, verzuimd te hebben bij het niet vrij zijn van den steenweg, den rechterkant der baan te houden met zijn voertuig.

D. Bestuurder zijnde van een autorijtuig op den openbaren weg, die een ongeval veroorzaakt had of er aanleiding toe gaf, verzuimd te hebben stil te houden om alle nuttige vaststellingen toe te laten en desnoods om de slachtoffers van het ongeval ter hulp te komen.

Gezien de stukken van het onderzoek, gehoord de verklaring van de getuigen.

Gehoord de burgerlijke partijen in hunne besluiten, ontwikkeld voor den Belgischen Staat door Meester Richard Van der Vorst, advocaat, en voor De W., door Mter Van den herrewege, advocaat.

Gehoord het Openbaar Ministerie in zijnen eisch.

Gehoord den betichte in zijne middelen van verde-

diging, ontwikkeld door Mter Craeybeckx, advocaat.

*Wat de verjaring betreft:*

Aangezien de verjaring voorwat feit A. betreft, nuttig gestuit werd door het getuigenverhoor, waartoe werd overgegaan ter zitting der correctionele Rechtbank van Antwerpen, dd° 19 Oktober 1932, in zake van het Openbaar Ministerie tegen Huygens (Notities 2406/1930 van het parket) (art. 21, 22, 24, 25, 26 wet van 17 April 1878).

Dat inderdaad *in feite*, het geding tegen Huygens rolde over dezelfde feiten, als het huidig geding, en dat *in rechte*, alle daden van onderzoek of vervolging die op dezelfde feiten betrekking hebben, de verjaring stuiten, niet alleen ten opzichte van de personen die er in betrokken zijn, maar ook tegenover alle andere zelfs indien die later slechts in betichting gesteld worden voor hetzelfde feit.

Aangezien voorwat de feiten B. C. en D. betreft, de verjaring voltrokken is nu er meer dan twee jaren verstreken zijn sedert die feiten en dit bij toepassing van art. 7 der wet van 1 Oogst 1899, 21, 24, 25, 26 en 28 der wet van 17 April 1878.

*Over de Openbare rechtsvordering:*

Aangezien de openbare rechtsvordering ten aanzien van de feiten B. C. D. om de voormelde reden uitgedoofd is.

Aangezien het feit A. bewezen is;

Gezien de bepaling van het artikel 194, 226, 227 van het wetboek van rechtspleging in strafzaken, 1, 7, van het strafwetboek, en de wet van 2 Januari 1924.

Om deze beweegredenen en bij toepassing van artikels 2 der wet van 1 Oogst 1924, 418, 420 blz. van het strafwetboek, door den Voorzitter aangeduid.

Rechtdoende bij tegenspraak.

Verwijst de Rechtbank den betichte hoofdens feit A. tot eene gevangenzitting van eene maand en tot eene geldboete van vijftig frank.

Zegt dat de geldboete van vijftig frank bij toepassing van art. 37 van de wet van 8 Juni 1926 gewijzigd door art. 1 der wet van 27 December 1928, vermeerderd is met zestig deciemmen per frank, derwijze dat die geldboete drie honderd vijftig frank zal bedragen.

Beveelt dat bij gebrek aan betaling binnen den tijd bepaald bij artikel 40 van het strafwetboek, de geldboete van vijftig frank, vermeerderd met zestig deciemmen per frank zooals hiervoren gezegd zal mogen vervangen worden door eene gevangenzitting van vijftien dagen.

En aangezien deze veroordeeling geschiedt, wegens een vervoerongeval, dat te wijten is aan de schuld van betichte, en dat verwondingen heeft veroorzaakt, verklaart betichte ontzegd van het recht om een auto- of motorvoertuig te voeren voor een termijn van zes maanden, ontzegging die in voege zal treden vanaf den dag waarop de voorliggende veroordeeling met de noodige meldingen door artikel 2 der wet van 1 Augustus 1924 en art. 6 van het Koninklijk Besluit van 26 Augustus 1925 voorzien op de indentiteitskaart, het internationaal rijbewijs of het indentiteitsstuk volgens het geval door den Griffier der Rechtbank welke het eindvonnis uitsprak zal aangeteekend worden of bij gebreke daaraan wanneer de veroordeelde verzuimd heeft binnen de vijf dagen aan de uitnodiging hem door den Griffier opgestuurd te voldoen na afloop dezer vijf dagen.

Verklaart de openbare rechtsvordering hoofdens feiten B. C. en D. uitgedoofd en ontslaat betichte van alle vervolging wegens deze feiten.

Veroordeelt betichte tot al de kosten van het proces, deze kosten omvattende al deze van het vooronderzoek in zake Not. N° 24086/1930 der notitien van het Parket tot en met het bevel der Raadkamer dd° 18 November 1931, begroot op 659.76 fr. deze van het heropende vooronderzoek op 7 Maart 1934 hernomen onder N° 4827/1934 der Notitien van het Parket en gesloten door het bevel der Raadkamer dd° 22 Juni 1934 begroot op de som van 710.81 fr. en deze van de huidige rechtspleging van wijzen begonnen met de dagvaarding van 5 Juli 1934 en begroot tot op heden op 162.61 fr. te zamen dus: 1.533,18 fr. (*Vijftien honderd drie en dertig franken 18 centiemmen*).

En aangezien deze kosten de drie honderd frank te boven gaan.

Gezien art. 1, 2, 4 en 5 der wet van 27 Juli 1871 en 47 van het strafwetboek, zegt dat die kosten inzonderbaar zullen zijn bij lijfswang en bepaalt den duur van deze op *eene maand*.

*Rechtdoende op de besluiten der burgerlijke partijen:*

I. Aangezien de besluiten van den Belgischen Staat gegrond zijn:

Bij toepassing van art. 1382, 1383 van het Burgerlijk Wetboek.

Veroordeelt betichte om aan de Burgerlijke Partij Belgischen Staat (Ministerie van Landsverdediging) te betalen ten titel van schadevergoeding de som van vier honderd vijf en vijftig frank met de gerechtelijke intresten en de kosten begroot op 110.50 frank. (honderd en tien franken 50 centiemmen).

Gezien art. 1, 2, 3, 4 en 5 der wet van 27 Juli 1871. Zegt dat die schadevergoeding met intresten en kosten eischbaar zullen zijn bij lijfswang, bepaalt den duur van dezen op *eene maand* en benoemt de deurwaarder Breugelmans te Antwerpen, en voor zooveel noodig Karel Janssens te Mechelen, om het bevel voorafgaand aan de uitvoering van den lijfswang te beteekenen.

II. Aangezien de posten 1, 2, 3, 4 en 6 der besluiten van de Burgerlijke Partij De W. gegrond zijn, dat de zedelijke schade (post 5) veroorzaakt door de pijnen en smarten, die hij ingevolge het ongeval te verduren had, deze die hij in de toekomst zou kunnen lijden, zonder verergering in zijn toestand en door de opgelopen lidteekens, billijk zal vergoed zijn door een som van twee duizend frank.

Aangezien anderzijds de gerechtskosten gerezen in het geding tegen Huygens (behalve voorwat betreft het vooronderzoek dat «in rem» niet «in personam» geschiedde) niet het rechtstreeksch gevolg zijn van het misdrijf, hierboven tegen betichte weerhouden en de Rechtbank niet bevoegd is om uitspraak te doen over een vraag tot vergoeding van schade die uit een andere oorzaak voortspuit.

*Om deze redenen* en bij toepassing van art. 1382, 1383 van het Burgerlijk Wetboek.

1° Verleent de Rechtbank aan de Burgerlijke Partij De W. akte:

a) Dat zij hare rechten voorbehoudt voor het eischen van schadevergoeding aan de betichte ingeval van verergering van haar toestand in de toekomst (Zenuwstoornissen of andere gebreken).

b) Dat zij al hare rehten voorbehoudt tegenover de genaamde Huygens eigenaar van den auto waarmee de aanrijding plaats greep.

2° Veroordeelt betichte om aan de Burgerlijke Partij De W. ten titel van schadevergoeding te betalen de som van vijf duizend acht honderdzeventig frank met de wettelijke intresten vanaf 12 November 1931 en de rechterlijke intresten.

3° Veroordeelt hem tot de kosten der burgerlijke partijstelling in het huidige geding en tot deze van de huidige veroordeeling en van hare uitvoering indien noodig begroot op (geene tot heden).

Verklaart zich onbevoegd om uitspraak te doen over de kosten in de zaak Huygens gerezen (behalve voorwat het vooronderzoek aangaat, waarover hierboven reeds gevonnist) of om te veroordeelen tot vergoeding van deze kosten.

En aangaande de bovenstaande veroordeeling jegens de Burgerlijke Partij De W. de drie honderd frank te boven gaat,

Gezien art. 1, 2, 3, 4 en 5 der wet van 27 Juli 1871. Zegt dat die schadevergoeding met intresten en kosten eischbaar zullen zijn bij lijfswang, bepaalt den duur van dezen op zes maanden en benoemt deurwaarder Breugelmans te Antwerpen, en voor zooveel noodig Karel Janssens te Mechelen om het bevel voorafgaand aan de uitvoering van den lijfswang te beteekenen.

Gelast het Openbaar Ministerie en de burgerlijke partijen elk voorwat hen aangaat, met de uitvoering van het tegenwoordig vonnis.

## RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

2e Kamer. — 4 Mei 1934.

Voorzitter : M. Van Antwerpen.

Referendaris : M. Van Houtte.

Pleiters : Mters Lambreghts en Geysen.

### TERUGHOUDING. — GARAGIST. — KOSTEN VAN HERSTELLING EN BEWARING.

*De wet voorziet het recht van terughouding in zekere gevallen. Deze opsomming is echter niet limitatief. Rechtsleer en rechtspraak zijn het eens om dit recht toe te kennen aan den garagist op den hem toevertrouwd auto voor de kosten aan dit voorwerp zelf gehecht.*

*Alhoewel dit recht geen zakelijk recht is in den eigenlijken zin, kan het toch in zekere gevallen ingeroepen worden tegenover derden zooals bijvoorbeeld schuldeischers.*

Bossaerts t/ Goris.

Aangezien de zaak in feite eenvoudig is vermits er enkel betwisting bestaat aangaande het recht van verweerder om het litigilus voorwerp te weerhouden tot betaling der kosten aan dit verbonden;

Aangezien inderdaad de wet het recht van weerhouden voorziet in zekere gevallen, die niet limitatief zijn aangeduid, en de rechtsleer en rechtspraak het eens zijn om dit recht toe te kennen aan den garagist op het voorwerp dat hem werd toevertrouwd;

Aangezien, alhoewel dit recht geen zakelijk recht is in den eigen zin van het woord, kan het toch in zekere

gevallen ingeroepen worden tegenover derden zooals bijvoorbeeld schuldeischers;

Dat dit recht zich bepaalt inderdaad bij de kosten aan het voorwerp zelf gehecht;

Aangezien partijen, dus hunne rechten niet op duidelijke wijze bepalen, de dagvaarding klaar aangeeft noch het voorwerp noch de redenen van den eisch, het niet vaststaat of het geding tusschen eigenaar en garagist of beslagnemer en bewaarder of tusschen beiden gaat;

Aangezien den eisch dus zooals ingeleid niet ontvankelijk is (obscuri libelli);

Om deze redenen,

Verklaart de Rechtbank den eisch niet ontvankelijk;

Wijst aanlegger af en veroordeelt hem tot de kosten.

## UIT DE PERS

*In onze vorige nummers hebben we de tekst gepubliceerd van een arrest gewezen door het Hof te 's Gravenhage betreffende de goudclause. De «Nieuwe Rotterdamse Courant» van 20 en 21 Maart l.l. geeft ons een belangrijk artikel van A. J. Hanks Drielsma, over deze gewichtige kwestie. We achten het nuttig dit artikel aan onze lezers mede te deelen.*

### JURIDISCHE FILM OVER GOUDCLAUSULES IN AMERIKA EN ELDERS

#### I.

**The Supreme Court en het «toetsingsrecht».**  
**Muntmanipulatie en werkelijkheid.**  
**Uit den tekst der Amerikaansche arresten.**

«Gij doet mij denken aan een toovenaar, die het Hof door formules bezweren wil!» zoo had onlangs bij de behandeling van de goudclause-processen tegen Bataafsche en Koninklijke de pleiter voor de Bataafsche uitgeroepen aan het adres van zijn tegenstander, aan wien hij op een bepaald punt gekunsteld woorden spel verweet.

»Men heeft mij zwarte kunst ten laste gelegd, een toovenaar genoemd», zoo repliceerde de pleiter voor de Vereeniging van den Effectenhandel. «Ik moet die kwalificatie van de hand wijzen. Maar ik zou veeleer geneigd zijn den geachten pleiter voor de Koninklijke een goochelaar te noemen, zooals hij daar straks, een obligatie in de hand zwaaiende, stond te pleiten. Ziet goed toe, zoo scheen hij tot uw Hof te zeggen, hier is de bus, waar goud in gedaan is. Ik zwaai erover heen, stort er een woordenvloed over uit — en in plaats van goud komt er papier uit!»

Dat was niet de eenige schermutseling van dien aard, die tusschen de woordvoerders der partijen voor den rechter plaats vond.

Het is de materie, die er als het ware toe uitlokt. Het zuiver onderkennen en ontleden van het vraagstuk der goudclause is een moeizaam werk. Men raakt er zeer licht op dwaalwegen en professorale geleerdheid blijkt daar geenszins tegen te behoeven. Met woorden en begrippen is in deze kwestie reeds veel gevaarlijk spel gespeeld. Daarbij komt dan nog, dat het oordeel of de voorstelling van zaken vaak geïnfluenceerd of vertroebeld wordt door bij-overwegingen. Dat alles met het resultaat, dat er veel begripsverwarring blijft heerschen.

Amerika heeft er thans zijn nieuwste bijdrage toe geleverd door de gerucht makende arresten van de Supreme Court, het Hoogste Hof van de Vereenigde Staten. Telegrafische mededeelingen hebben er de vorige maand reeds de hoofdpunten van vermeld, met de toevoeging inmiddels,

dat er zich nog zoo lastige kwesties voordeden bij de juiste uitlegging, dat de rechtsgeleerde raadslieden van de Amerikaansche regeering wel geruimen tijd misschien wel een paar... weken, noodig zouden hebben om precies te weten waar men nu aan toe was.

Men herinnert zich de eenigszins sensationele wijze, waarop nu ongeveer drie maanden geleden de aandacht gevestigd werd op de serie goudclause-processen, die hangend bleken te zijn voor de Supreme Court.

Door een paar vragen van den voorzitter van dat Hof, den chief justice Charles E. Hughes, in openbare zitting gericht tot den vertegenwoordiger der Amerikaansche regeering, gaf men er zich als het ware opeens rekenschap van, dat bij het beoordeelen van de werking van de nieuwste Amerikaansche wettelijke voorschriften omtrent goudclauses in dollarleeningen — speciaal dan ten aanzien van de befaamde «joint resolution», waarbij de goudclause in Amerika opgeheven was — een belangrijke factor nauwelijks in aanmerking genomen en soms zelfs geheel over het hoofd gezien was: het zoogenaamde «toetsingsrecht» van den Amerikaanschen rechter.

Naar de geldende staatsrechterlijke opvatting in de Vereenigde Staten heeft de rechter — in afwijking van hetgeen in vele andere landen aangenomen wordt — onder bepaalde omstandigheden het recht de wetten aan de Grondwet te toetsen, dat wil zeggen het recht om te onderzoeken of een wet in strijd is met de grondwet en zoo hij oordeelt, dat dit het geval is, die wet als niet geldig ter zijde te laten en niet toe te passen.

Gelijk men weet heeft in Nederland naar algemeen geldende opvatting de rechter die bevoegdheid niet. De woorden van onze grondwet: «de wetten zijn onschendbaar», mogen op zichzelf meer lyrisch dramatisch den juridisch duidelijk zijn en zonder commentaar zelfs vrijwel onverstaanbaar — Thorbecke noemde ze een «spreuk waarvoor ieder als een gesloten deur zal blijven staan» en wilde ze niet aanvaarden — toch wordt op deugdelijke historische gronden ten onzent wel algemeen aangenomen, dat deze woorden beteekenen, dat onze rechter het recht mist de Nederlandsche wetten aan de Nederlandsche grondwet te toetsen en niet bevoegd is een wet buiten toepassing te laten omdat hij meent, dat zij in strijd is met de grondwet. De wetgever zelf alleen kan ten onzent door een latere wet een door hem zelf gemaakte wet buiten werking stellen.

Uit de scherpe en zelfs schamper klinkende vragen van den chief justice Hughes bij de behandeling der goudclause-processen voor de Supreme Court was duidelijk gebleken, dat de voorzitter van het Hoogste Hof ernstig in twijfel trok of de Amerikaansche wetgever wel binnen zijn grondwettelijke bevoegdheden gebleven was, toen hij bij de «joint resolution» van 5 Juni 1933 de goudclause opgeheven had, ook in de vóór dien datum reeds uitgegeven dollarleeningen.

En die twijfel had geklonken uit den mond van het meest gezaghebbende lid van het rechtscollege, hetwelk de bevoegdheid had die «joint resolution» als in strijd met de grondwet terzijde te stellen!

Voor Amerika kon het beteekenen het daar te lande weder in kracht treden van goudclause in dollarleeningen, nadat die clause reeds bijna twee jaren buiten werking gesteld was. Voor de andere landen, in het bijzonder voor Nederland, het radicaal afsnijden van alle verdere pogingen van maatschappijen en openbare lichamen, die dollarleeningen met goudclause hadden aangegaan, om zich door een beroep op die «joint resolution» in gedeprecieerde dollars van hun verplichtingen te bevrijden.

Men begrijpt de sensatie in Amerika. Bij het tot stand komen van de «joint resolution» in 1933 was ook wel in de wetgevende vergadering felle kritiek geoefend op het nemen van zulk een verregaanden maatregel. In het bijzonder het opheffen van de goudclause in de bestaande obligatieleeningen was door leden van de minderheid ten scherpste gebrandmerkt, in strijd met de beginselen van de grondwet verklaard en een der senatoren had zelfs in geeselde

taal gezegd, dat het een inbreuk was op een nog hogere wet, die van Sinai, waar geschreven stond. Gij zult niet stelen. Maar de wet was niettemin aangenomen; in twee instanties was ook reeds tevergeefs bij rechterlijke colleges aangevoerd, dat ze in strijd met de grondwet zou zijn en ze vormde nu reeds sedert bijna twee jaren mede een grondslag van de politiek van het «dirigeeren» van de geldwaarde en van de economische krachten, van de «gedirigeerde economie», ook wel minder euphemistisch muntverzwakking en gemanipuleerde economie genoemd. Een Fransch schrijver van groote kennis en talent, die het vorig jaar een bezoek aan de Vereenigde Staten bracht, had daar ook een onderhoud met een paar van de intellectuele ontwerpers van de nieuwe economische politiek, mannen van de «brain trust», en hij vroeg een hunner openhartig in vriendschappelijke gedachtenwisseling of hij nog geloofde, dat door zulk een regeeringsactie de economische wetten gedwongen konden worden. «Dat is nu juist de vraag, die mij vaak den geheelen nacht belet te slapen», luidde het antwoord en peinzend werd er nog aan toegevoegd: «The trouble is that this is a real world».

Maar al was men dan ook thans in Amerika nog midden in het moeras, men gevoelde toch het ijdele van de bespiegelingen hoe het geweest zou zijn als men niet tot muntverzwakking en «gedirigeerde economie» zijn toevlucht genomen zou hebben en de meerderheid van het volk scheen haar hoop eigenlijk meer op een tenslotte aanpassen dan op reageeren gericht te hebben.

Zoo gaf het vooruitzicht, dat de goudclausule plotseling zou herleven in tal van kringen in Amerika in de eerste plaats een schok en een schrik, als een onverwachte nieuwe onzekere en onberekenbare factor bij al de reeds bestaande onzekerheden.

De regeering, die zich in haar economische politiek bedreigd gevoelde, dreigde van haar kant op bedekte, en door sommige van haar vrienden op directe wijze met maatregelen die terstond genomen zouden worden in geval het Hoogste Hof de «joint resolution» buiten werking zou stellen.

Eenig nut hebben die dreigementen van de regeering in alle geval gehad. Ze hebben namelijk degenen in Europa, die nog meenden dat het Amerikaansche stelsel van het toetsingsrecht als het er op aankwam een beteren waarborg voor handhaving van de grondslagen van den rechtstaat zou bieden dan het stelsel van de «onschendbaarheid» der wetten, zeker wel van die illusie genezen.

Het is niet noodig geweest aan de dreigementen uitvoering te geven. Het Hoogste Hof heeft — men weet het reeds in hoofdzaak door de telegrammen, maar de volledige tekst ligt thans voor ons en we kunnen het nu met juistheid nagaan — in alle vier zaken, die aan zijn oordeel onderworpen waren, ontkennend geantwoord op de eerste in elk dier zaken gestelde vraag, welke hierop neerkwam, of de houder van de obligatie met goudclausule of van het goudcertificaat in kwestie van wege de in zijn stuk vervatte goudclausule gerechtigd was meer te ontvangen dan de nominale waarde in wettig betaalmiddel, dat is: in gedevalueerde papieren dollars. Het antwoord hierop was in alle vier zaken: «No», waardoor het, gelijk het Hof verklaarde, onnoodig werd nog op verdere gestelde vragen te antwoorden.

De overwegingen, waarop het Hof tot dit negatieve antwoord in de verschillende zaken komt, zijn echter speciaal op het punt van de al of niet grondwettigheid van de «joint resolution» geheel verschillend.

In het geval van de regeeringsobligatie — het betrof een Fourth Liberty Loan 4½ pct. gold bond van 1917 — houdt het Hof in krachtige termen en schoone woorden een betoog voor de trouw aan het gegeven woord en voor den plicht zijn overeenkomsten na te komen, trouw en plicht, die, zoo zegt het Hof met nadruk, voor den staat niet minder bindend zijn dan voor den burger. Het haalt ook nog een vroegere beslissing van de Supreme Court aan, waarbij dit uitdrukkelijk gezegd werd en waar er nog aan toegevoegd was: «Wanneer de Vereenigde

Staten hun verplichtingen schenden, dan is dat evengoed schennis met al het kwade en striemende dat dit woord inhoudt, als wanneer de schender een federale staat of een gemeente of een burger geweest was».

Dit klonk zeer zeker alsof het veel goeds voorspelde voor den houder van de regeeringsobligatie en zelfs voor dien van de obligaties der particuliere maatschappijen, daar in de gebruikte vergelijking contractschennis door een particulier als maatstaf van het meest verwerpelijke werd genomen.

Het Hof treedt dan in een nadere beschouwing van grondwettelijke regelen en komt tot het voorschrift van sectie 4 amendement XIV van de grondwet, waarin voorkomt: «De geldigheid van de onder gezag der wet aangegane openbare schuld van de Vereenigde Staten... zal niet betwist worden» (shall not be questioned). Terwijl dit voorschrift, zegt het Hof, zonder twijfel ingegeven was door den wensch de regeeringsobligaties, die gedurende den burgeroorlog uitgegeven waren, veilig te stellen, moet het toch ruimer opgevat als omvattend alles wat de integriteit van de openbare obligaties betreft en dan volgt letterlijk:

«Wij komen tot de conclusie, dat de Joint Resolution van 5 Juni 1933, in zooverre als zij trachtte de verplichting voortspuitend uit de in geschil zijnde obligatie op te heffen, de bevoegdheid van het Congres te buiten ging.» (We conclude that the Joint Resolution of June 5, 1933, in so far as it attempted to override the obligation created by the bond in suit, went beyond the Congressional power).

Op dit oogenblik van de voorlezing van het arrest moet Mr. Perry, de Amerikaansche obligatiehouder, die dezen eisch had ingesteld, zeker nog meer hoop gekregen hebben.

Maar toen kwam de derde afdeling van het arrest.

«Third. The question of damages.»

»Bij deze opvatting van de bindende kracht van de regeeringsobligaties», zoo luidt het dan, «komen wij nu tot de kwestie van het recht van den eischer op schadevergoeding. Dat is een heel andere kwestie.»

Dan volgt de argumentatie van het Hof, die de meeste bedenkingen de kritiek gewekt heeft, tevens ook die, waar de Amerikaansche regeering nog de moeilijkheden voor haar economische politiek van voorziet.

Een verrassing hebben de volledige stukken ons hiërby bereid. De beste kritiek, het duidelijkste betoog van hetgeen er onlogisch of spitsvondigs in de argumentatie van het Hof kan liggen op dit punt, komt van een van de leden van de meerderheid zelf, Mr. Justice Stone, die een schriftelijke «separatie opinion» ten beste blijkt te hebben gegeven.

## II.

**Gouddollars en streamline-dollars. De opinie van justice Stones. Aard en strekking van de goudclausule. Uitspraken van Saarluis en Antwerpen. Afwachting in Nederland.**

De oude Romeinen hebben het recht een kunst genoemd, «ars boni et aequi» — de kunst van het goede en rechtvaardige.

In gewichtige boeken wordt hierover wel eens geglimlacht en wordt dan met veel diepzinnige woorden een betere omschrijving beproefd. Maar is er wel ooit een eenvoudiger en schooner definitie gevonden?

Ze komt onwillekeurig in de herinnering op maar eenigszins smartelijk dan, bij wijze van tegenstelling, als men ziet hoe de Supreme Court van de Vereenigde Staten in zijn arrest over de goudclausule in de regeeringsobligatie de kunst verstaat om, na de Amerikaansche regeering in strenge termen herinnerd te hebben aan haar plicht van trouw aan het gegeven woord en de opheffing van de goudclausule voor regeeringsobligaties in strijd met de grondwet verklaard te hebben, den houder van de obli-

gatie niettemin met gedeprecieerde dollars naar huis te zenden.

De goudclausule in de regeeringsobligatie wordt, wij zagen het gisteren, naar de meening van het Hof niet door de «joint resolution» van 5 Juni 1933 opgeheven en dus in stand gehouden. Die clausule luidt aldus: «Hoofdsom en rente hierop zijn betaalbaar in gouden munt van de Vereenigde Staten van den huidige waardestandaard». De «huidige» standaard is die van den tijd van uitgifte van de leening 1917, dus van vóór de laatste devaluatie van den dollar.

Het Hof komt dan tot de kwestie van het recht op schadevergoeding van den eischer in verband met het feit, dat hij geen gouden dollars van den standaard van 1917 gekregen heeft, doch slechts hetzelfde nominale bedrag in de huidige papieren dollars.

Wat had die obligatiehouder nu eigenlijk met zijn gouden dollars kunnen doen, als hij die gekregen had, zoo vraagt het Hof zich dan af. Wel, zegt het Hof, vanwege de wetten en verordeningen, die den uitvoer van goud verbieden en de transacties in vreemde valuta aan banden gelegd hebben, kon hij er, als hij tenminste geen onwettige daden wilde plegen of geen speciale licentie had, niets anders mee doen dan er papieren dollars tot de nominale waarde voor krijgen en hij kon er dus niets meer mee doen dan met papieren dollars, welke het wettig betaalmiddel zijn. Voor de binnenlandsche transacties, waartoe de eischer beperkt was, daar hij geen speciale licentie had, heeft hij dan ook tot gebruik als betaalmiddel niet minder gekregen, dan hij met gouden dollars gehad zou hebben. Hij heeft dus ook niet minder koopkracht gekregen en dus in den eigenlijken zin ook geen enkel verlies geleden.

Ziedaar het kunststuk volbracht.

In het arrest waarbij de houder van een goudcertificaat ook wordt heengezonden met papieren dollars — door een bitter Amerikaansch bankier onlangs «streamline-dollars» genoemd — drukt het Hof zich nog krasser uit. De eischer, zoo wordt daar gezegd, is er niet slechter aan toe, dan wanneer hem door den Staat gouden dollars waren uitbetaald. In dat geval toch zou hij ze dadelijk weer aan de schatkist hebben moeten afgeven, tenzij hij een speciale licentie had, waar hij niets van gezegd heeft.

De minderheid van het Hof, die bij monde van justice Mc Reynolds den minister van justitie van president Wilson, een afwijkend oordeel heeft openbaar gemaakt, heeft deze wijze van rechtspreken genoemd het «met de eene hand geven en met de andere nemen» en een «tegelijk gemakkelijk willen maken en veilig stellen van contractbreuk».

Maar het merkwaardige is, dat het een lid van de meerderheid zelf is, justice Stone, die in zijn «separate opinion» deze redeneering van het arrest kritisch onder de loupe neemt. Heelemaal niet uit gekweld rechtsvaardigheidsgevoel of omdat hij ook maar in het minst naar de minderheid overhelde. Integendeel, hij staat dichter bij de regeering dan zijn collega's van de meerderheid. Immers, al betreurt hij het wel, dat de Amerikaansche regeering geweigerd heeft de plechtige belofte van de regeeringsobligaties te vervullen, toch meent hij dat zij «immun» is tegen aansprakelijkheid» daarvoor vanwege haar soevereine bevoegdheid «de waarde van het geld te regelen». Daarom vindt hij dan ook, dat het Hof had moeten volstaan met «No» te antwoorden op de vraag of de eischer recht had om meer te vorderen dan de nominale waarde en niet had moeten proberen eenige andere vraag te beantwoorden. Het Hof is echter allerlei andere kwesties gaan behandelen en heeft daar, naar de meening van justice Stone, geheel onnoodig dingen gezegd, die deels de regeering last bezorgen, deels geen steek houden.

Het is natuurlijk reeds lastig voor de regeering, dat er gezegd wordt dat zij aan goudclausule in regeeringsobligaties gebonden blijft en dat het alleen is omdat bij dezen eischer van geen schade gebleken is, dat zij niets behoeft te betalen. (In dit verband is ook voor het buitenland van

belang de verwijzing van de minderheid van het Hof naar een besluit van het Congres van Juni 1934 waarbij de Philippijnsche Regeering in de boeken van de Amerikaansche schatkist gecrediteerd werd voor ongeveer 24 miljoen dollar als vergoeding van verlies door de devaluatie van den dollar en naar een besluit van 30 Mei 1934, waarbij 7 ½ miljoen dollar ter beschikking gesteld werd voor vergoeding van verlies voor Amerikaansche ambtenaren in het buitenland vanwege de depreciatie van den dollar).

Voorts is lastig voor de regeering de redeneering van het Hof dat het niet lijden van schade zou berusten op het niet vrij zijn van het gebruik van goud. Dat kan toch, zegt justice Stone, een ernstige belemmering (serious obstacle) zijn voor het geval het Congres de dollar op een lager peil wilde gaan stabiliseeren en goudbetalingen zou willen hervatten in dollars van het tegenwoordig goudgehalte of nog lager gehalte en ook weer een vrije markt voor goud en goudexport zou willen toelaten.

Als een waar «enfant terrible» bekijkt justice Stone daarna nog de theorie van zijn collega's, volgens welke er geen «verlies» zou zijn omdat goud niet vrij te gebruiken is. Het Hof had namelijk, met het oog waarschijnlijk op die verlies-theorie, in het begin van zijn arrest een uitlegging van de beteekenis van de goudclausule gegeven, waarbij het speciaal over verlies sprak. De blijkbare bedoeling van de goudclausule is, zeide hij daar, «bescherming tegen verlies» te bieden en als «redelijke beteekenis» er van zag het de verzekering dat de houder «geen verlies zou lijden» door depreciatie van het betaalmiddel.

Goed en wel, zegt nu justice Stone, maar bij een van de andere zaken, die het Hof vandaag tegelijkertijd beslist heeft, die van de particuliere obligaties met goudclausule wordt de beteekenis van de goudclausule door het Hof zelf weer anders omschreven. Daar wordt ze gezien als een clausule, waarbij het op de waarde van het goud in geld uitgedrukt aankomt. «Wij zijn van meening», zoo zegt het Hof in de uitspraak over de particuliere obligaties, «dat de goudclausules geen contracten zijn tot betaling in gouden munt als een handelsartikel of in staven, maar contracten voor betaling in geld». Wat blijft er dan over van het argument gehaald uit het feit, dat men goud niet vrij gebruiken mag, daar de regeering toch niet aan den obligatiehouder het vrije gebruik verboden heeft van het papieren geld overeenkomend met de goudwaarde die verschuldigd is volgens de door het Hof in stand gehouden goudclausule van deze obligatie.

Hier thans gekomen zijnde bij de pogingen tot omschrijving en ontleding van den eigenlijken aard der goudclausule zien wij dat dit in Amerika al evenzeer als elders het punt is, waar de meeste vertroebeling van inzicht bestaat of gewekt wordt, hetgeen een van de voornaamste redenen is, dat het zulk een moeizaam werk wordt, door alle dwalingen en spitsvondigheden heen, den weg naar den eenvoudigen kern van de zaak te vinden.

Wij laten dan de details van de uitspraken van de Supreme Court hier verder rusten. Misschien doet zich nog wel eens de gelegenheid voor terug te komen op al het merkwaardige, tegenstrijdige, vernuftige, spitsvondige, vrije en willekeurige, dat er in de vele groote kolommen vol kleine letters van de Amerikaansche stukken te vinden is.

Op een punt willen wij nog wijzen en één les willen wij er nog uittrekken.

Men ziet er namelijk uit hoe ver de Amerikaansche rechter zijn toetsingsrecht uittrekt. Uit zijn mond zal men niet de woorden hooren «dat de regel dat overeenkomsten gehandhaafd moeten worden, niet geldt voor den wetgever», — ook niet bij wijze van bittere kritische overpeinzing, wat misschien in de bedoeling heeft gelegen van het Haagsche Hof, dat zich onlangs deze uitdrukking liet ontvallen — want de Supreme Court onderzoekt ook wel degelijk in de zaak van de particuliere leeningscontracten of de inbreuk, die de wetgever hierop gemaakt heeft niet geschied is «willekeurig of bij wijze van gril, dat is of het wel redelijk verband houdt met een rechtmatig doel», punt

waarop de meerderheid van 5 en de minderheid van 4 fel tegenover elkaar staan. In Nederlandsche processen, waar het Amerikaansche recht een rol speelt doordat partijen er naar verwezen hadden, heeft intusschen de Nederlandsche rechter nog niet de gelegenheid gekregen ook het toetsingsrecht van het Amerikaansche recht uit te oefenen, daar de eischer wel strijd met de Nederlandsche openbare orde had gesteld, maar niet zelf voor den rechter strijd van de Amerikaansche wet met de Amerikaansche grondwet had ingeroepen, hetgeen naar Amerikaansch recht vereischt is voor het door den rechter uitoefenen van zijn toetsingsrecht.

Men kan er ook een les uittrekken. Immers de manier waarop er met het omschrijven van den aard der goudclausule wordt omgesprongen, dwingt den geest tot een zuiver ontleden, tot loskomen uit de begripsverwarring en leert zoodoende tot verheldering brengen.

Een contract, een clausule, waarin gezegd wordt dat gouden munten betaald moeten worden, kan natuurlijk naar den gewonen zin des woords, reeds bij wijze van spreken een «goudmunt-clausule» genoemd worden en het zou zelfs een ongerijmdheid zijn te gaan zeggen, dat het geen goudmunt-clausule is. Maar als men om de een of andere reden de gouden munten niet kan leveren, dan moet men natuurlijk de waarde er van in geld leveren en dan ook natuurlijk in een bedrag aan geld, dat overeenstemt met de waarde van het goud, dat men leveren moest. En zoo kan men bij wijze van spreken ook wel zeggen, dat de goudclausule behalve een goudmunt-clausule tevens ook een «goudwaarde-clausule» is en het zou in elk geval weder een ongerijmdheid zijn te gaan zeggen, dat het «geen goudwaarde-clausule» is. De tegenstelling tusschen deze uitdrukkingen is dan ook een misvatting, die zoowel op juridisch als op economisch gebied enkel leidt en gelegenheid biedt tot het stichten van begripsverwarring en tot het maken van onjuiste gevolgtrekkingen. Het zou dan ook eigenlijk beter zijn deze beide eenzijdige en daardoor oneigenlijke termen ook bij wijze van spreken niet te gebruiken.

Naar haar werkelijken en redelijken zin is de goudclausule, zooals ze voorkomt in de obligatieleeningen waar het om gaat — in de regeeringsobligatie wordt gesproken van «gold coin of the United States of the present standard of value» en in een particuliere obligatie van «gold coin of the United States of America of or equal to the present standard of weight and fineness» — een contractsbepaling, waarbij de geldnemer verplicht wordt op den vervalldag terug te betalen een bepaald aantal gouden munten van een bepaald gehalte en gewicht of een geldbedrag dat overeenstemt met de waarde van de juiste hoeveelheid goud, welke die munten vertegenwoordigen.

En het is dat bepaalde gehalte en gewicht, vastgelegd op het oogenblik van het aangaan van het contract, die «present standard», die voor partijen het meest essentiële is en waarin speciaal de bedoeling vastgelegd is den geldgever te waarborgen tegen alle latere wettelijke maatregelen op munt- of geldgebied, waardoor hij minder zou krijgen dan het bepaald aantal gouden munten van het bepaalde gehalte of een geldbedrag, lager dan de waarde van de hoeveelheid goud, die deze munten vertegenwoordigen.

Het is het opperste Gerechtshof van het Saargebied, bestaande uit rechters van verschillende landen, dat in zijn arrest van 21 December 1934 nopens de toepasselijkheid van de «joint resolution» van 5 Juni 1933 op de vóór dien tijd uitgegeven dollar-obligatieleening van het Saargebied, dit punt zeer duidelijk in het licht stelt.

Aangenomen eens, zegt het Hof, dat uit de omstandigheden zou moeten worden opgemaakt, dat partijen gewild hebben dat de Amerikaansche wetten van toepassing zouden zijn, dan hebben zij toch niet gewild dat ook latere wetwijzigingen van toepassing zouden zijn en het staat wel degelijk in de macht van de partijen bij het aangaan van de leening, die Anwendbarkeit des Amerikanischen Rechtes dergestalt zu umgrenzen, dass spätere Gesetzänderungen, durch welche des Umfang der von der Beklag-

ten übernommenen Verpflichtungen sonst eingeengt worden wäre, unbeachtet bleiben sollten».

Het Hof is van meening dat de goudclausule zelf door haar aard uitdrukking geeft aan den partijwil om de werking van het Amerikaansche recht aldus te beperken en de toepasselijkheid van latere wetten uit te sluiten. En het blijkt verder uit de overwegingen duidelijk, dat het Hof dit niet alleen aanneemt voor het geval de wil van partijen om een vreemd recht toe te passen uit de omstandigheden moet worden opgemaakt, hetgeen allicht tot beperking dringt, maar ook als in de overeenkomst zelf naar dat vreemde recht verwezen wordt. Het Hof verwijst bij deze zijne overwegingen ook nog speciaal naar de rechtspraak van het Deutsche Reichsgericht, het opperste Duitse gerechtshof.

In Frankrijk heeft het Hof van Cassatie reeds sederf verscheidene jaren een langzamerhand constant geworden rechtspraak opgebouwd, waarbij leeningen van internationaal karakter, hetzij partijen ze al of niet uitdrukkelijk tot «emprunts extérieurs» of «external loans» verklaard hebben, in overeenstemming met hun aard en geest en naar de bedoeling van partijen onttrokken worden aan de werking van latere interne wetten. Daar zou een debiteur van zulk een leening dan ook zeer weinig kans hebben zich door een beroep op de «joint resolution» aan zijn verplichtingen te onttrekken.

In België, waar het privaatrecht zeer veel met het Fransche recht gemeen heeft, is de zaak te Antwerpen in eerste instantie voor den rechter geweest. Het betrof de dollarleeningen met goudclausule van de stad Antwerpen, waarbij, vanwege de termen van het leeningscontract, de essentiële kwesties scherp gesteld konden worden. De Eerste Kamer van de civiele Rechtbank te Antwerpen heeft een vonnis geveld, waarin het voor het geval van de «joint resolution» de rechtspraak van het Fransche Hof van Cassatie heeft uitgewerkt, er de logische conclusies uitgetrokken en de praktische toepassing van gegeven heeft. De stad Antwerpen werd veroordeeld tot betaling op den overeengekomen goudbasis. Tegen dit vonnis is hooger beroep aangetekend.

Ten onzent zijn wij in dezen op het rechtsgebied nog aan het pionnierswerk bezig, met al het tastende aan zulk werk verbonden.

Naar aanleiding van een vaak gestelde vraag zij hier aangaande de in ons land hangende rechtsgedingen enkel een feitelijk punt van procesrecht vermeld. Het technisch-juridisch probleem, of, bij de tot nu toe heerschende opvattingen van den Hoogen Raad omtrent het feitelijk karakter van uitlegging van overeenkomsten, in de zaken van de Vereeniging van den Effectenhandel tegen de Bataafsche en de Koninklijke cassatie tot de mogelijkheden behoort, is zeker heel belangwekkend, maar toch veel minder «dramatisch» dan soms wordt gemeend en in het geheel niet beslissend voor elk ander obligatiehouder dan die, welke den eisch had ingesteld. Ieder ander houder van een obligatie of coupon kan dus, opnieuw een rechtsvordering tegen die maatschappij instellen. Het is dus heelemaal niet uitgesloten, dat er zelfs vóór dat de cassatieprocedure afgehandeld is, reeds weder een nieuwe vordering wordt ingesteld, en het is, voor zoover wij weten nauwelijks aan twijfel onderhevig, dat dit gebeuren zal, indien de cassatie zou worden afgewezen.

De rechtstrijd zelf ten aanzien van de goudclausule is dan ook in ons land nog in vollen gang.

De procureur-generaal Paul Matter heeft in een beroemde conclusie voor het Parijsche Hof van Cassatie eens gezegd: «Het geweten van den magistraat is alleen voldaan, indien hij er in geslaagd is een harmonische overeenstemming te verwezenlijken tusschen het recht en de billijkheid, hetgeen ik gaarne zou willen noemen de «juridische redelijkheid»; buiten deze overeenstemming kan er geen werk van volle rechtvaardigheid zijn.»

Het is zeker de schoone taak van de magistratuur van alle landen naar deze voldoening te streven.

A. J. Hanks Drielsma

Dr. De Vliet, Antwerpen, Alfred Somville, bestuurder.